

Lucie STUDNIČKOVÁ: Služebnictvo a každodenní život na Konopišti v dobách následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este (1863-1914), Diplomová práce HÚ FF JU, České Budějovice 2006, 193 s. + 80 textových a obrazových příloh.

Posudek vedoucího diplomové práce

Diplomantka Lucie Studničková si ve své diplomové práci **Služebnictvo a každodenní život na Konopišti v dobách následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este (1863-1914)** si uložila za hlavní cíl zachytit každodenní život služebnictva i panstva – tzv. „Vysokého pána“ na Konopišti, zejména s těžištěm na konec druhé poloviny 19. a začátek 20. století. Tato zajímavá diplomová práce, jako svou koncepcí i pojetím, tak i počtem pořízených textových a obrazových příloh, je přínosná jak pro úplné laiky, tak i pro obeznalé zájemce a znalce. Autorka svou diplomovou práci v Úvodu (s. 10) uvedla následovně: *„Již od dětství navštěvuji nejrůznější hrady, zámky i zříceniny po celé České republice a poznávání kulturně-historických památek patří k mým koníčkům. Zámek Konopiště, který se nachází v regionu, kde jsem se narodila a kde dosud žiji, je navíc spjat s mým dlouholetým průvodcovským působením. V létě roku 1999 jsem se na zámku „setkala“ s Františkem Ferdinandem, jeho rodinou a služebníky, kteří se později stali tématem mé diplomové práce. O průvodcovské činnosti a vznikající práci jsem v březnu roku 2005 hovořila v pořadu Jízda v Českém rozhlase České Budějovice.“*

Mezi velice známé představitele posledních Habsburků patří též „věčný“ následník rakousko-uherského trůnu arcivévoda František Ferdinand d'Este. Přitom k problematice jeho osobnosti byla vydána řada naučných, populárních i románových prací. Ty se věnují jak jeho morganatickému sňatku, stejně tak i jeho zájmům, politickým plánům a konečně i tragické smrti v Sarajevu na konci „dlouhého“ 19. století. Také oba životopisy, vydané v 90. letech 20. století a zaměřené na postavu Františka Ferdinanda, přinesly již poměrně adekvátní pohled na jeho osobu a skutky. Přitom se snažily vyvrátit některé, v československé a české společnosti i historii, dlouhá desetiletí tradované mýty a výmysly. Autorka přitom správně poukazuje, že je v nich, bohužel, jen okrajově nastíněna otázka každodenního života jeho rodiny. A tak jen málokdo ví, že existuje několik nevydaných pamětí obyčejných lidí, kteří po mnohá léta žili v bezprostředním okolí následníka trůnu. Na základě vzpomínek jeho bývalých služebníků a pamětníků se lze věnovat nejen problematice konopištského personálu, ale i otázce všedních a svátečních dnů. Každodenní život na Konopišti přelomu 19. a 20. století, které bylo sice díky postavení svého majitele zcela výjimečné, je v mnoha rysech charakteristický pro životní

styl tehdejší vysoké aristokracie. Účelem diplomové práce je pokusit se přispět k výzkumu do dnešní doby téměř opomíjené problematiky konopištských sloužících v rámci domácnosti Františka Ferdinanda d'Este a všedních i svátečních dnů jeho rodiny na základě vzpomínek několika zaměstnanců a pamětníků.

Diplomantka svou diplomovou práci rozdělila do šesti nosných kapitol. Ve velice pečlivě vypracovaném Úvodu (s. 10-23) nás autorka seznamuje se svou koncepcí DP, se svým kladením otázek a hledáním patřičných a potřebných odpovědí na ně. Poté následuje ucelený a komplexní rozbor použitých pramenů a literatury. Veškerý výzkum pochází především z podrobného studia mnoha zachovaných písemností vzniklých na základě vzpomínek několika jeho zaměstnanců a pamětníků. Jedná se o memoáry uložené v pozůstalosti Josefa Volfa, Karla Švestky a Barbory Doudové ve SOA v Praze. První kapitola: „Věčný následník trůnu František Ferdinand d'Este a hraběnku Žofie Chotková“ (s. 24-32) je dále členěna na šest podkapitol: 1.1. *Výchova a vzdělání mladého arcivévody*, 1.2. *Estenské dědictví*, 1.3. *Boj s tuberkulózou*, 1.4. *Dvorní dáma*, 1.5. *Trnitá cesta ke sňatku*, 1.6. *Zásnuby a svatba v Zákupech* ukazuje následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este i hraběnku Žofii Chotkovou a překážky, kterým čelili při cestě k sňatku. Druhá kapitola: Konopištské panství a ostatní sídla Františka Ferdinanda (s. 33-45) se dělí na pět podkapitol: 2.1. *Domov a reprezentace*, 2.2. *Vnější stavební úpravy*, 2.3. *Okolí zámku*, 2.4. *Konopištské interiéry*, 2.5. *Ostatní sídla následníka trůnu* a rozebírá otázky přestaveb a úprav zámku i ostatních arcivévodových sídel. Třetí kapitola: Ve službách „Vysokého pána“ (s. 46-90) tvoří jádro diplomové práce a je rozdělena do dvou částí a je věnována služebnému personálu. V první části se diplomantka pokusila vytvořit hierarchii konopištských zaměstnanců, ve druhé části zobecnila veškeré získané informace o služebnictvu. Celá kapitola je ještě dále vhodně strukturovaná a má pět podkapitol: 3.1. *Arcivévodův dvůr a jeho úředníci*, 3.2 *Osobní sekretář Františka Ferdinanda*, 3.3 *Správa konopištského panství*, 3.4 *Konopištský personál a jeho hierarchie*, 3.5 *Konopištský personál – shrnutí*. Při provedené stratifikaci služebnictva dospěla k následujícímu členění: 3.4.1 *Centrální ředitel panství a správce zámku*, 3.4.2 *Zaměstnanci se zvláštním statutem* (rodinný lékař, chůva arcivévodovy dcery, představitelé duchovního světa, momentní fotograf, osobní kadeřník), 3.4.3 *Domácnost Františka Ferdinanda* (Haushofmeister Janacek, tělesní myslivci, kočí, kuchyňský personál, komorníci, sloužící), 3.4.4 *Zaměstnanci v blízkém okolí následníka trůnu* (řemeslníci a ostatní zaměstnanci, správci lesů a honebních revírů, pracovníci zámeckých zahrad, parků a skleníků). U personálu působícího na Konopišti diplomantka správně sleduje: jak se dostali do služby, včetně pohovorů s nimi, zabezpečení úředníků a služebníků, služební předpisy a

komunikaci, prohršky i národnostní složení a jazykové znalosti zaměstnanců. Čtvrtá kapitola: *Vztahy Františka Ferdinanda k „užšímu i širšímu“ okolí* (s. 91-111) se ve dvou podkapitolách: 4.1 *Reflexe následníka trůnu a jeho rodiny*, 4.2 *Vzájemné vztahy konopištského panství k Benešovu a okolí* zabývá vztahy Františka Ferdinanda k jeho bezprostřednímu i vzdálenějšímu okolí. Autorka porovnala pohled zaměstnanců, současníků a regionálního tisku na následníka i jeho rodinu. Úspěšně se pokusila zachytit komplikované vztahy uzavřeného panství k městu Benešov. Pátá kapitola: *Každodenní život arcivévodovy rodiny* (s. 112-163) zachycuje každodenní život arcivévodovy rodiny. Člení se na čtyři podkapitoly: 5.1 *Dětství, mládí a výchova dětí*, 5.2 *Dny všední* (Belveder, Konopiště, zájmy), 5.3 *Dny sváteční* (církevní svátky a slavnosti, slavnosti spojené s hospodářským rokem, rodinné a veřejné slavnosti, národní slavnosti, návštěvy), 5.4 *Cestování* (důvody cest a problémy spojené s cestováním, oficiální návštěvy zahraničních panovníků – carský dvůr v Petrohradě, pohřeb královny Viktorie, manévry, cesta kolem světa, rodinné cesty následníka trůnu). Autorka zde postupně objasnila dětství, mládí a výchovu tří arcivévodových potomků a atmosféru všedních dnů. Zachytila církevní svátky a slavnosti, oslavy padesátin Františka Ferdinanda, hony a návštěvy na Konopišti. Šestá kapitola: *Sarajevský atentát a životní osudy Hohenbergů* (s. 164-172) má pět podkapitol: 6.1 *Varovné telegramy*, 6.2 *Tragický 28. červen 1914 na Konopišti a v Benešově*, 6.3 *První sirotci Velké války a „dvorní pohřeb 3. třídy“*, 6.4 *Vztahy mezi Konopištěm a Benešovem během válečných let a vyvlastnění majetku rodiny Hohenbergů*, 6.5 *Styky arcivévodových dětí s bývalými konopištskými zaměstnanci*. Přibližuje tragický 28. červen roku 1914 zasazený do dění na Konopišti a v Benešově. Diplomantka zdařile přiblížila osudy „prvních sirotek Velké války“, včetně jejich pozdějších (většinou) písemných kontaktů s bývalými konopištskými zaměstnanci.

Následuje *Závěr* (s. 173-177) rekapitulující dosažené poznatky, *Prameny a literatura* (s. 178-187), *Seznam zkratk* (s. 188) a *Seznam příloh* (s. 189-193, celkem 80 mimořádně vhodně vybraných a kvalitně reprodukováných fotografií). Diplomantka se ve své zdařilé diplomové práci dokázala vypořádat s náročností tématu. Její práce je přínosná i pro množství opomíjených informací a z toho vystupujících vazeb, vztahů a souvislostí. Důležité je, že obsahuje vlastní nesmírně pečlivou a precizní badatelskou činnost diplomantky. DP není jen pouhým historickým a chronologickým přehledem dat, osob, událostí. Současně nám přináší i vlastní a osobité hodnocení k problematice života arcivévody F. Ferdinanda, jeho rodiny a zejména služebnictva. DP je též přesvědčivým svědectvím o autorčině dlouhodobém zaujetí tématem s následně vyjádřenou snahou o sdělení velkého množství získaných poznatků! Na prameny navazuje i soupis vydaných pramenů a periodický tisk a náležitě obsáhlá literatura,

včetně adekvátního využití internetu. Také v seznamu pramenů a literatury, neshledávám žádných nedostatků či chyb. Autorčin výklad a text je logický a přehledný. Veškeré černobílé přílohy, mimořádně pečlivě a kvalitně zpracované a uvedené na konci DP, jej velmi vhodně doplňují.

Konstatuji proto, že diplomantka Lucie Studničková zásady historikova řemesla řádně zvládla, včetně obsáhlého poznámkového aparátu, který činí 1.053 poznámek pod čarou! Také formální stránka je, vzhledem ke stránkovému rozsahu, bez vad na kráse. S potěšením proto předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **v ý b o r n ě**.

České Budějovice 2.5.2006

PhDr. et PaedDr. Jiří DVOŘÁK, Ph.D., v. r.